

BOSHLANG‘ICH SINIF O‘QUVCHILARIDA KREATIV FIKRLASHNING PSIXOLOGIK-PEDAGOGIK XUSUSIYATLARI

Axmedova Mastura Jamoliddinovna

Guliston davlat universiteti tayanch doktoranti

Tel:997534040

mastura09011987@gmail.com

Annotatsiya. Mazkur maqolada boshlang‘ich sinif o‘quvchilarida kreativ fikrlashning psixologik-pedagogik xususiyatlari tahlil qilingan. Boshlang‘ich maktab yoshidagi bolalarning qiziquvchanligi, tasavvurga boyligi, emotsional sezgirligi, savol berishga moyilligi hamda faoliyat orqali o‘rganishga intilishi kreativ fikrlash rivojlanishining muhim omillari sifatida yoritilgan. Shuningdek, kreativ fikrlashning shakllanishida o‘yin, muloqot, mustaqil fikrlash va ifoda faoliyatining ahamiyati asoslab berilgan.

Kalit so‘zlar: kreativ fikrlash, boshlang‘ich ta‘lim, qiziquvchanlik, tasavvur, emotsional sezgirlik, mustaqil fikrlash, ijodiy faoliyat.

Аннотация. В данной статье анализируются психолого-педагогические особенности креативного мышления учащихся начальных классов. Освещаются такие факторы развития креативного мышления, как любознательность, богатое воображение, эмоциональная восприимчивость, склонность задавать вопросы и стремление к обучению через деятельность. Также обоснована роль игры, общения, самостоятельного мышления и речевой деятельности в формировании креативного мышления.

Ключевые слова: креативное мышление, начальное образование, любознательность, воображение, эмоциональная восприимчивость, самостоятельное мышление, творческая деятельность.

Abstract. This article analyzes the psychological and pedagogical characteristics of creative thinking among primary school students. Particular attention is given to such factors of creative thinking development as curiosity, rich imagination, emotional sensitivity, the tendency to ask questions, and learning through active engagement. The study also substantiates the importance of play, communication, independent thinking, and expressive activities in the formation of creative thinking.

Keywords: creative thinking, primary education, curiosity, imagination, emotional sensitivity, independent thinking, creative activity.

Kirish

Zamonaviy ta‘lim tizimida o‘quvchilarning kreativ fikrlashini rivojlantirish ustuvor vazifalardan biri hisoblanadi. Chunki bugungi kunda jamiyatga tayyor bilimlarni takrorlovchi emas, balki mustaqil fikrlaydigan, muammolarga ijodiy yondashadigan va yangi g‘oyalar ilgari sura oladigan shaxslar zarur. Kreativ fikrlashning shakllanishida boshlang‘ich ta‘lim

bosqichi alohida ahamiyat kasb etadi. Aynan shu davrda bolalarda bilishga qiziqish, kuzatuvchanlik, savol berishga moyillik, tasavvur kengligi va yangilikka ochiqlik faol rivojlanadi.

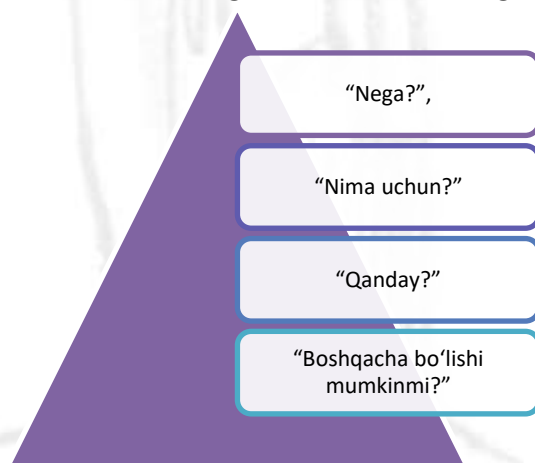
Asosiy qism

Boshlang'ich maktab yoshi bolaning aqliy, hissiy va ijtimoiy rivojlanishida muhim bosqich hisoblanadi. Aynan shu davrda o'quvchilarda bilishga qiziqish, kuzatuvchanlik, savol berishga moyillik, tasavvur kengligi va yangilikka ochiqlik kuchli namoyon bo'ladi. Shu sababli boshlang'ich sinf davri kreativ fikrlashni shakllantirish uchun eng qulay pedagogik bosqichlardan biri sanaladi. Bu yoshdagi bolalar hali qat'iy qoliplarga to'liq bog'lanmagan bo'lib, voqealarni erkinroq talqin qiladi, oddiy holatlarda ham noodatiy bog'lanishlarni ko'ra oladi. Ta'lim jarayoni ushbu tabiiy imkoniyatlarni to'g'ri yo'naltirsa, kreativ fikrlash asta-sekin barqaror ko'nikmaga aylanadi.

Boshlang'ich sinf o'quvchilarining kreativ fikrlashi, avvalo, tasavvurga boyligi bilan ajralib turadi. Ular rasm, matn, voqea yoki oddiy kuzatuv asosida yangi mazmun yaratishga moyil bo'ladilar. Masalan, rasm asosida hikoya tuzish, ertak qahramonining taqdirini boshqacha tasavvur qilish, hikoyaga kutilmagan yakun topish yoki predmetga yangi vazifa yuklash kabi topshiriqlar bolalarning tabiiy ijodiy imkoniyatlarini yuzaga chiqaradi. Shu jihatdan boshlang'ich yoshdagi kreativ fikrlash obrazlilik, tasviriylik va voqealarni erkin talqin qilish bilan chambarchas bog'liqdir.

Bu yoshdagi bolalarda emotsional qabul qilish kuchli bo'ladi. O'quvchi matn qahramoniga hamdard bo'lishi, voqeaga shaxsiy munosabat bildirishi yoki "men bo'lganimda nima qilardim?" degan savol orqali vaziyatga faol kirishishi mumkin. Aynan hissiy yaqinlik o'quvchini fikrlashga, munosabat bildirishga va muqobil yechim izlashga undaydi. Demak, boshlang'ich sinf o'quvchilarida kreativ fikrlash faqat mantiqiy operatsiyalar emas, balki hissiy ishtirok va shaxsiy munosabat orqali ham shakllanadi.

Kreativ fikrlashning yana bir muhim belgisi — savol berishga moyillikdir.

"Nega?", "Nima uchun?", "Qanday?", "Boshqacha bo'lishi mumkinmi?" kabi savollar bolaning oddiy qiziquvchanligini emas, balki izlanishga bo'lgan ichki ehtiyojini ham ko'rsatadi. O'qituvchi bunday savollarni cheklamasdan, aksincha, rag'batlantirsa, o'quvchining fikrlash doirasi kengayadi, muqobil yechimlarni izlashga intilishi kuchayadi.

Boshlang'ich sinf o'quvchilari kreativ fikrlashni ko'proq faoliyat jarayonida namoyon etadilar. Ular tayyor bilimni uzoq tinglashdan ko'ra, uni amalda sinab ko'rish, qayta ishlash, ifodalash va namoyish etish orqali chuqurroq o'zlashtiradilar. Shu sababli dars jarayonida matnga yangi sarlavha topish, voqeani davom ettirish, rasm asosida hikoya tuzish, rolli o'yinlar, kichik loyiha yoki muammoli vaziyatlar asosidagi topshiriqlardan foydalanish maqsadga muvofiqdir.

Mazkur yosh bosqichida o'yin elementi ham muhim metodik vosita hisoblanadi. O'yinli vaziyatlarda bola o'zini erkinroq his qiladi, xato qilishdan kamroq cho'chiydi va fikrini faolroq ifodalaydi. Shuning uchun o'yinlashtirilgan mashqlar, rolli topshiriqlar, obrazli vaziyatlar va interaktiv faoliyatlar boshlang'ich sinf o'quvchilarining kreativ fikrlashini tabiiy ravishda faollashtiradi.

Boshlang'ich yoshdagi o'quvchilar ko'pincha taqliddan mustaqillikka tomon rivojlanadi. Dastlab ular tayyor namunaga tayanadi, o'qituvchi yoki kattalar fikrini takrorlashga moyil bo'ladi. Biroq to'g'ri tashkil etilgan ta'lim muhitida o'quvchi asta-sekin o'z fikrini bildirishga, mustaqil variant taklif qilishga, javobini asoslashga va xulosa chiqarishga o'rganadi. Shu bois o'qituvchi kichik mustaqil fikrlarni ham qadrlashi, ularni savollar orqali rivojlantirishi zarur.

Kreativ fikrlashning shakllanishida nutq va ifoda imkoniyatlari ham alohida ahamiyatga ega. O'quvchi gapirish, yozish, chizish, tasvirlash, hikoya qilish yoki taqdim etish jarayonida o'z fikrini aniqlashtiradi va boyitadi. Shu sababli boshlang'ich ta'limda og'zaki va yozma ifoda, klaster tuzish, sahnalashtirish, hikoya yaratish kabi faoliyatlarga keng o'rin berilishi lozim.

Shuningdek, kreativ fikrlash ijtimoiy muloqot jarayonida ham rivojlanadi. O'quvchi o'z fikrini aytadi, boshqalarning qarashlarini eshitadi, taqqoslaydi va o'z g'oyasini takomillashtiradi. Juftlikda ishlash, kichik guruhdagi muhokama, umumiy taqdimot va birgalikda mahsulot yaratish o'quvchining nafaqat kreativ, balki kommunikativ ko'nikmalarini ham rivojlantiradi.

Boshlang'ich sinf o'quvchilari aniq va ko'rinadigan natija orqali faolroq ishlaydilar. Ular yozilgan matn, chizilgan rasm, tuzilgan hikoya, aytilgan noodatiy javob yoki tayyorlangan kichik loyihani ko'rishni yoqtiradilar. Shuning uchun kreativ topshiriqlar natijasi namoyish etilishi, muhokama qilinishi va baholanishi muhimdir. Bu o'quvchining ichki motivatsiyasini oshiradi va ijodiy faoliyatga qiziqishini kuchaytiradi.

Shunday qilib, boshlang'ich sinf o'quvchilarida kreativ fikrlash qiziquvchanlik, tasavvurga boylik, emotsional sezgirlik, savol berishga moyillik, o'yin va faoliyat orqali o'rganish, taqliddan mustaqillikka o'tish, muloqotda boyish hamda ifoda jarayonida shakllanish kabi xususiyatlar bilan tavsiflanadi. Mazkur xususiyatlarni hisobga olgan holda tashkil etilgan ta'lim jarayoni o'quvchining tabiiy imkoniyatlarini yuzaga chiqaradi, mustaqil fikrlashini qo'llab-quvvatlaydi va kreativ salohiyatining izchil rivojlanishiga xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. O‘zbekiston Respublikasi maktabgacha va maktab ta’limi tizimiga oid me’yoriy-huquqiy hujjatlar to‘plami. — Toshkent, 2023.
2. Boshlang‘ich ta’lim davlat ta’lim standarti va o‘quv dasturlari. — Toshkent: Respublika ta’lim markazi, 2021.
3. Milliy o‘quv dasturi. Ona tili va o‘qish savodxonligi fani bo‘yicha o‘quv dasturi. — Toshkent: Respublika ta’lim markazi, 2021.
4. Mavlonova R., Rahmonqulova N., Normurodova B. **Tarbiyaviy ishlar metodikasi.** — Toshkent: Fan va texnologiya, 2014.
5. Mavlonova R., To‘rayeva O., Xoliqberdiyev K. **Pedagogika.** — Toshkent: O‘qituvchi, 2001.
6. Muslimov N.A., Usmonboyeva M.H., Sayfurov D.M., To‘rayev A.B. **Innovatsion ta’lim texnologiyalari.** — Toshkent: Sano-standart, 2015.
7. Muslimov N.A., Usmonboyeva M.H. **Pedagogik kompetentlik va kreativlik asoslari.** — Toshkent: TDPU, 2015.
8. OECD. **PISA 2022 Creative Thinking Framework.** — Paris: OECD Publishing, 2022.
9. Vygotskiy L.S. **Myshlenie i rech.** — Moskva: Labirint, 1999.
10. Guilford J.P. **The Nature of Human Intelligence.** — New York: McGraw-Hill, 1967.